

OBSAH

ÚVOD

7

1. Psychologické rozmanitosti v prostředí ZŠ

- 1.1. Jinakost a rozmanitost dětí – žáků ZŠ 10
 - 1.1.1. *Děti nejsou stejné, už vůbec ne si rovné* 13
 - 1.1.2. *Stejná práva, stejné příležitosti, avšak rozličné možnosti* 21
 - 1.1.3. *Jak efektivně učit žáky nést odpovědnost za svá rozhodnutí, své zdraví a názory* 23
- 1.2. Normativní a empirický přístup k poznávání žáka 25
- 1.3. Přirozenost dítěte a psychologické zákonitosti jeho vývoje 35
- 1.4. Rozumová a emocionální vyspělost dítěte
 - 1.4.1. *Rozumová vyspělost dítěte* 37
 - 1.4.2. *Emocionální vyspělost dítěte* 45
 - 1.4.3. *Emocionální a sociální gramotnost* 49
 - 1.4.4. *Emoční a sociální inteligence v praxi učitele* 54
- 1.5. Vlastní názor dítěte 57
- 1.6. Nejlepší zájem dítěte z pohledu učitele, rodiče a dítěte 59
- 1.7. Únik dítěte z reality a jiné obranné mechanismy 60
- 1.8. Rizika a následky bezlimitní výchovy dětí 62
- 1.9. Dopady deprivací a frustrací na chování a vzdělávání žáka v ZŠ 65
- 1.10. Psychologické aspekty vnitřního světa dětí staršího školního věku 69
- 1.11. Od sebepoznání k sebepojetí a sebeřízení v období školního věku 72
- 1.12. Marginální záležitosti a kuriozity v prostředí ZŠ 79
- 1.13. Hranice komplexního poznání žáka z pozice učitele 81
- 1.14. Vědělš → Rozumělš → Přesto jsi to udělal. Proč? 82
- 1.15. Prevence a preventivní opatření v prostředí základní školy 84

2. Pedagogické rozmanitosti v prostředí ZŠ

- 2.1. Význam třídění a klasifikace v pedagogické praxi 87
- 2.2. Standardizace vzdělávání a výsledků vzdělání – ANO či NE? 90
- 2.3. Včasná pedagogická intervence 92
- 2.4. Školní zralost a odklad povinné školní docházky 94
- 2.5. Mezi čtyřkou a pětkou (matematika, český jazyk, angličtina) 96
- 2.6. Opakování ročníku na ZŠ 98
- 2.7. Přestup do speciální školy, na jinou školu 101
- 2.8. Hranice vzdělatelnosti a dosažitelnosti klíčových kompetencí (očekávaných výstupů) u žáka ZŠ 103
- 2.9. Nekompetentní zásahy rodičů do fungování ZŠ 105
- 2.10. Hranice vnitřní a vnější motivace žáka 107
- 2.11. Autodidakce jako základní dovednost celoživotního učení 108
- 2.12. Jak učit žáky chápat svět 112
- 2.13. Lze pojem „vzdělatelnost“ považovat za pedagogickou kategorii? 114
- 2.14. Je vhodné žáky vzájemně srovnávat, srovnávat s normou, vytvářet třídní normu nebo každého hodnotit individuálně – tedy izolovaně? 116
- 2.15. Od poznatků přes dovednosti ke kompetencím 117
- 2.16. Nuda u dětí školního věku 120

3. Hraniční problémy, dilemata a rozhodování v prostředí ZŠ

3.1. HRANIČNÍ PROBLÉMY V PROSTŘEDÍ ZŠ 123

- 3.1.1. *Hranice duševního zdraví* 124
- 3.1.2. *Hraniční pásmo inteligence* 125
- 3.1.3. *Hranice patologického chování žáka* 128
- 3.1.4. *Na hranici adaptace a maladaptace* 131
- 3.1.5. *Na hranici konfliktní povahy a duševní poruchy* 136
- 3.1.6. *Hranice normality a abnormality chování žáka ve škole* 137
- 3.1.7. *Na hranici agresivity a šikany* 139
- 3.1.8. *Práh psychické odolnosti (újm) žáka v třídním kolektivu a bod zvratu* 140
- 3.1.9. *Limity pedagogicko-psychologického působení na žáka* 142
- 3.1.10. *Hranice mezi DŘŠ a dvojkou z chování* 144
- 3.1.11. *Na hranici sebedestruktivního chování* 146

3.2. DILEMATA VE ŠKOLNÍ PRAXI ZŠ 147

- 3.2.1. *Dilemata v prostředí základní školy* 147
- 3.2.2. *Individuální potřeby žáků versus požadavky RVP* 149
- 3.2.3. *Kritické hodnocení žáků a podpora jejich sebevědomí a motivace* 150
- 3.2.4. *Podpora inkluze a personální možnosti školy* 151
- 3.2.5. *Přísná kázeň versus podpora autonomie a samostatnosti žáků* 153
- 3.2.6. *Požadavky rodičů a profesionální pedagogický úsudek* 154
- 3.2.7. *Vyvážení osobního a pracovního života učitele* 156
- 3.2.8. *Řešení krizových situací žáků a omezené kompetence školy* 157
- 3.2.9. *Rodičovský extremismus* 159

3.3. ROZHODOVÁNÍ V PRAXI UČITELE ZŠ 161

- 3.3.1. *Teoretické základy pedagogického rozhodování* 161
- 3.3.2. *Rozhodování v prostředí základní školy* 162
- 3.3.3. *Heuristiky dostupnosti* 163
- 3.3.4. *Nejčastější omyly učitele v úsudcích, preferencích a pojetí rozhodování* 165
- 3.3.5. *Kognitivní zkreslení učitele v prostředí ZŠ* 167
- 3.3.6. *Rozhodování a intuice učitele* 168
- 3.3.7. *Limity lidské racionality učitele* 170
- 3.3.8. *Role supervize, mentoringu a kolegiální podpory v prostředí základní školy* 172
- 3.3.9. *Je kompromis přijatelnou metodou řešení konfliktů?* 173

ZÁVĚR 175

LITERATURA:

KNIHY 177

ČASOPISY a ODBORNÉ PRÁCE 187

LEGISLATIVA 188

INTERNET 189